

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ

kam_chatchawan@hotmail.com

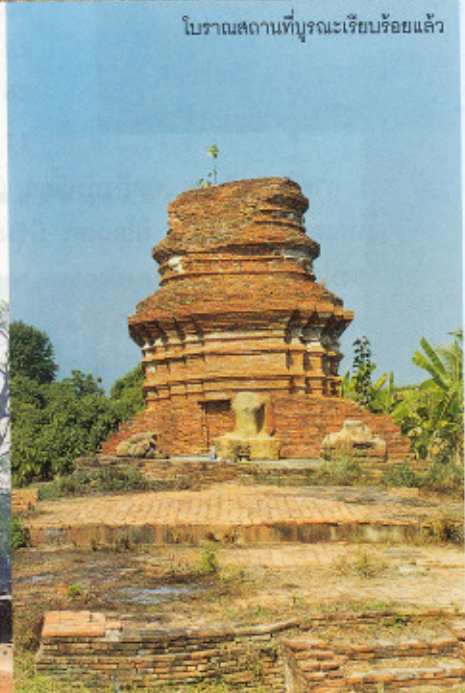

โบราณสถานวัดต้นกอก

โบราณสถานที่บูรณะเรียบร้อยแล้ว

โบราณสถานวัดกลางเวียง

ช่วงพญาล้านนา (4)

เวียงกุมกามนครใต้บาดาลก็โด่งดังไปทั่ว แม้จะค้นพบมานานแล้ว แต่คนไทยทั่วไปเพิ่งจะได้ยินเรื่องราวเมื่อปีสองปีมานี้เอง ขณะนี้มีศูนย์ข้อมูลเวียงกุมกาม มีการบูรณะโบราณสถานอยู่ในสภาพที่ดี มีพิพิธภัณฑ์มากมาย ศูนย์กลางอาณาจักรล้านนาอันเก่าแก่ริมแม่น้ำปิงแห่งนี้ จึงเป็นความภาคภูมิใจของคนในล้านนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของเวียงกุมกาม

ร่องรอยเรื่องราวของผู้คนในชุมชนในยุคก่อนที่บอกเล่าผ่านเมืองโบราณนั้นมีอีกหลายแห่งที่ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย

อาจารย์มาลา คำจันทร์ ยื่นจดหมายเชิญให้พร้อมบอกว่า อาจารย์มานิตย์ เขตสิทธิ์ ขอเชิญร่วมเสวนาที่เวียงท่ากาน ถ้าพอมีเวลาไปร่วมกันเน้อ

ผมเดินทางจากเชียงใหม่ล่องลงได้ผ่านอำเภอหางดง

ทเมืองที่ยังอยู่แบบธรรมชาติ

ปูลาดจากขี้ยังไม่ได้บ่มระเหยกลิ่นคาวเหม็น

อำเภอสันป่าตอง กาดวัวทุ่งฟ้าบด พอดีทุ่งเสี้ยว เสี้ยว ซ้ายตรงไฟเขียวไฟแดง เข้าไปซัก 2 กิโลเมตร มีชุมชน ยินดีต้อนรับสู่เวียงท่ากาน ช้างวัดเวียงท่ากาน รยन्द จอดเต็มทั่ว ทุกคนทยอยเดินตรงไปยังปะรำที่มุงด้วย ใบตองตึงเรียกว่า 'ผามเปียง'

อาจารย์มานิตย์ เขตสิทธิ์ ผู้อำนวยการศูนย์ วัฒนธรรม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ กุลิกจ้อ ออกมาต้อนรับผู้คนที่พร้อมทั้งเชิญชวนให้ลงทะเลเปียงก่อน แล้วพาเข้าไปนั่งในปะรำ มีแผ่นผ้าเขียนบอกชื่องานวันนั้น เวทีสัมมนา 'เวียงท่ากานจากหริภุญชัยสู่ล้านนา'

พิธีเริ่มด้วยท่านนายอำเภอสันป่าตองจุดเทียนรูป บูชาพระรัตนตรัย

เจ้าแม่ดวงเดือน ณ เชียงใหม่ ประธานสภา วัฒนธรรมเชียงใหม่ กล่าวเปิดการเสวนา "ข้าเจ้าอายุเข้า 75 ปีแล้ว เพิ่งได้มีโอกาสสมาเวียงท่ากานครั้งแรก เห็นแล้ว ชนลูก เชียงใหม่เป็นเมืองที่มีชีวิต ชุมชนผู้คนอยู่ร่วมกับ โบราณสถาน ไม่จำเป็นต้องเป็นมรดกโลกหรอก ขอเป็นเพียง มรดกลูกหลานก็พอ ขอทุกคนช่วยกันดูแลรักษาแผ่นดิน ร่วมจิตร่วมใจกันดูแลรักษา ลูกหลานจะได้ภูมิใจที่คนรุ่นเรา ได้รักษาสິงดี ๆ ไว้ให้แก่เขา"

การเสวนาเริ่มขึ้นด้วยอัยปริชา มโนคะนิง หลาน พญาอินตะ ไชว์กาจำหรือตรายางประทับ ของพ่ออู๊ย ผู้ที่

เคยปกครองเวียงท่ากาน ตราเขียนเป็นภาษาล้านนา ความว่า 'พระยาอินทฎกานว่าการแคว้นธกาน' จากนั้น อาจารย์ สมโชติ อ่องสกุล อาจารย์สุรพล คำวิกุลย์ นายดวง มณี- ดวงฤทธิ์ ผู้อาวุโสในชุมชน และผู้อำนวยการสำนักงาน ศิลปากรที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่ โดยมี อาจารย์มาลา คำจันทร์ เป็นผู้ดำเนินรายการ

ผมได้เรียนรู้เรื่องราวเวียงท่ากานมากมายจากการ เสวนาอยู่กับวันนี้

คำว่าท่ากานชาวบ้านบอกเล่าว่ามาจากคำว่า 'ตะกา' มีตำนานเล่าว่ามีกาเผือกตัวใหญ่จะบินมาลงที่นี่ ตามความ เชื่อเดิมชาวบ้านกลัวว่าหากกาบินลงมาจะทำให้เกิดความ เตือดร้อน จึงพากันตะกาหรือไล่กาไม่ให้ลงมา จึงตั้งชื่อบ้านว่า บ้านตะกา ต่อมาจึงเปลี่ยนมาเป็นท่ากาน

เวียงท่ากานเป็นเมืองรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 500 เมตร ยาว 750 เมตร มีคูเมืองล้อมรอบ และกำแพงดิน ล้อม 2 ชั้น มีร่องรอยการตั้งน้ำผ่านลำเหมืองระบบ ชลประทานของล้านนาจากลำน้ำแม่ขานเข้ามายังคูเมือง ด้านทิศใต้

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์ การศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ค้นพบ สันนิษฐานว่า เป็นสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมแบบหริภุญชัย ซึ่ง เวียงท่ากานน่าจะเป็นเมืองหน้าด่านของหริภุญชัย จนต่อมา สมัยพญามังรายยึดครองเมืองหริภุญชัย เวียงท่ากาน จึงตกเป็นเมืองขึ้นของพญามังราย

เพียงแค่นี้ยังไม่ซึ้งใจ อาจารย์มานิตย์ชวนผม

และทีมงานโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา ไปดู
โบราณสถานรอบ ๆ เวียงท่ากาน

ไกด์กิตติมศักดิ์เริ่มทำงานอย่างกระตือรือร้น ชี้ให้ดู
ต้นโพธิ์ใหญ่ครึ้ม

"ต้นโพธิ์ต้นนี้อยู่ในวัดเวียงท่ากาน เป็นต้นโพธิ์
1 ใน 4 ที่พญามังรายอัญเชิญจากลังกาทวีปนำมาปลูกไว้
ในเชียงใหม่"

คณะเราเดินทางเลียบคูเมือง ร่องรอยคูเมืองที่
ยังเป็นธรรมชาติ มีน้ำล้อมรอบ 3 ด้าน แตกต่างจากคูเมือง
โบราณที่พบเห็นตามเมืองใหญ่ที่พัฒนาจนศิวิไลซ์ มี
ซีเมนต์ลาดทาจนไม่เห็นความเป็นเมืองโบราณ

"นั่นประตูเมือง ปูร้อย อันเป็น 1 ใน 4 ประตูของ
เวียงท่ากาน" อาจารย์มานิตย์ชี้ให้ดูประตูตรงต้นไม้สูงใหญ่
มีหอบูชาเล็ก ๆ อยู่หลายหลัง

พวกเราเดินทางผ่านสวนลำไยของชาวบ้าน ตามทาง
เดินมีอิฐหักก้อนใหญ่ ๆ กระจายอยู่ทั่วไป เดินเข้าไปเพียง
ไม่กี่ก้าวมองเห็นฐานวิหารหรืออุโบสถสูงขึ้นมาเหนือพื้นดิน
มีต้นไม้ เถาวัลย์ปกคลุมเต็มทั่ว มองผ่าน ๆ คงนึกว่าเป็น
เนินดินธรรมดา

โบราณสถานเก่าแก่เวียงท่ากานมีมากมายกระจาย
เต็มไปทั่วบริเวณ ที่ยังขาดการบูรณะ ผมมีคำถามในใจว่า
เอ...ใครหนอจะช่วยกันบูรณะดูแลให้เป็นสมบัติของลูก
หลานได้ศึกษาหาความรู้เรื่องราวของบรรพบุรุษตัวเอง

ร่องรอยแห่งอดีตกาล ยุคสมัยอันเป็นต้นทางให้แก่

ยุคปัจจุบัน ที่ผู้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่าได้
เดินผ่านมาตามเส้นทางแสนยาวไกล
แล้วผู้คนในยุคนี้จะถากถางสร้าง
เส้นทางเดินต่อไปให้กับอนาคตกาล
อย่างไรได้บ้างเล่า

เวียงกุมกาม นครใต้บาดาล
ใช้งบประมาณนับร้อยล้าน หากจะ
บูรณะแบบเดียวกันก็ย่อมต้องใช้
งบประมาณไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันมาก
นัก งบประมาณมากมายขนาดนั้น
เห็นมีแต่รัฐบาลที่เห็นคุณค่า ที่มีใช้
เพียงเศรษฐกิจอย่างเดียว ต้องเห็น
คุณค่าในโบราณสถานทางประวัติศาสตร์

ด้วยเท่านั้น จึงยอมเจียดงบประมาณให้

ผมแลกเปลี่ยนกับอาจารย์มานิตย์ว่าถึงเวียงท่ากาน
จะบูรณะปรับปรุงขนาดไหนก็คงไม่ยิ่งใหญ่เท่าเวียงกุมกาม
สุโขทัย หรืออยุธยา ถ้าเราไม่รอ ค่อย ๆ ทำไปโดยให้
ชุมชนมีส่วนร่วมกันดูแลในสถานเวียงท่ากานแห่งนี้ ผลัด
กันมาบูรณะ ผลัดกันมาดูแล บอกเล่าเรื่องราวให้เด็ก ๆ
เยาวชนได้เห็นคุณค่า น่าจะเป็นการจัดการโบราณสถาน
โดยชุมชนท้องถิ่นให้เป็นจริง ตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540 มาตรา 46 ที่บอกว่า
"ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิที่จะรวมตัวกันอนุรักษ์และฟื้นฟู
ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น"

ก่อนเล่าลาบอกกล่าวกันว่าเริ่มกันเมื่อใดก็ส่งข่าวบอก
กัน ผมเข้าใจว่าคนสันป่าตอง คนเชียงใหม่ คนทั้งประเทศ
เอาใจช่วยอยู่ในการริเริ่มสิ่งดี ๆ และพร้อมยินดีจะช่วยกัน
คนละไม้ละมือเพื่อแผ่นดินถิ่นฐานของเรา

การสืบค้นจรรยาวัตรว่าเราเป็นคนกลุ่มชนใด มี
ที่มาที่ไปอย่างไร บรรพบุรุษได้สร้างสิ่งมีค่าอะไรไว้ให้
ยิ่งใหญ่แท้ สำนึกความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์นั้นเป็น
พลังสำคัญที่ขับเคลื่อนปัจจุบันและอนาคตอย่างมีรากฐาน
ที่มั่นคง เกิดความเคารพบรรพบุรุษ ไม่เหยียบย่ำบรรพบุรุษ
เคารพตัวเอง และการเคารพผู้อื่นก็จะตามมา

